

Veszprémben májusban

Az igazgatói irodába belépve a következő kép tárul elém: épp munkamegbeszélést tart Praznovszky Mihály, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója. A titkárság két fiatal munkatársával beszélget az ünnepi könyvhét előkészületeiről. Hangja szigorú, de bele van rejtve valami kedves, szeretetteljes odafigyelés.

„Az igazgató úr nincs itt!” – szól az üdvözlés, most már nekem. És bár személyesen még nem találkoztunk – csak telefonon beszélünk –, a hanghordozásáról és a stílusáról rögtön felismerem őt.

Helyet foglalok, épp csak kifújom magam, vendéglátómmal egyelőre csak ismerkedünk. El kell, hogy áruljam, ezekben a kötetlen, „magnó nélküli” percekben volt a legnyitottabb. Lehet, hogy kicsit „meg is próbált” engem, hiszen amikor megkérdezte az interjú egyeztetésénél, hogy magnóval dolgozom-e, én lazán csak annyit válaszoltam: „Igen, magnóval ... és az emlékeimmel. No meg néhány könyvvel.” (A könyveket a beszélgetés elején átadta ...) Úgyhogy most itt a számítógép előtt ülve a tegnapi nap emlékeit hívom magamhoz.

– Ott van a példaképem az asztalon – mondja, és a kezembe ad egy kis fehér szobrocskát.

– Napóleon – ismerem fel. – De mintha egy kicsit soványabb volna, mint a megszokott képeken.

– Azért van egy kis pocakja! Éppúgy, mint nekem! Nézze csak! – mutatja közelebből a kis tárgyat. – Egyébként ez egy fiatalkori ábrázolása. Gyerekkorom óta érdekel a személye, egész kis múzeumom van róla. Az irodámba meg behoztam a kollégáknak, mihez tartás végett! – mondja nevetve.

Aztán bekapcsolom a magnót. Beszéde kissé felgyorsul, szinte kérdés nélkül vág bele.

– Sokat lehetne és tudnék is mondani a könyvtárról és a könyvtáros szakmáról, de egyben óvatos is vagyok egy kicsit. Amikor a pályára kerültem a debreceni tanítóképző elvégzése után, muzeológus lettem Szécsényben, Nógrád megyében, a szülőföldemen. Elvégeztem még a történelem és könyvtár szakot az egyetemen. Szécsényben volt egy kis könyvtár, a Krúdy Gyula Városi Könyvtár. Nos, akkor írtam egy cikket, valami olyasmi címmel, hogy *Méltó-e nevére a Krúdy Gyula könyvtár?* Fiatal voltam, és természetesen azt hoztam ki az írásom végére, hogy bizony nem méltó ez a könyvtár Krúdy emlékéhez. Persze mindenki vérig sértődött. Azóta eltelt egy-két évtized, és tudom, hogy nem mindig a nyers szókimon-

dás vezet a célhoz. Lassan kialakítottam egy stratégiát, hogyan lehet megmondani az igazat úgy, hogy ne is fájjon, miközben igaz is legyen és hasznos is legyen az illetőnek. Ehhez egy másik példaképet találtam az idők során: egy Mikszáth Kálmán nevű szaktekintélyt. Ő aztán le tudta írni karcolataiban a véleményét, és mégsem sértődtek meg! Egyetlen egy személyiségi per sem indult ellene. Tehát azért tudott valamit az öreg! A szeretetbe, a jókedvbe, a humorba, az iróniába, netalán a cinizmusba burkolt igazság sohasem fájdalmas. Vagy legalábbis nem azonnal, csak később fáj. Egyfajta késleltetett fájdalom.

– *Akkor beszéljünk előbb Veszprémről, illetve a megyéről.*

– Tudni kell, hogy Veszprém ezeréves püspöki székhely, most már érseki központ. Nagyon erős volt gazdaságilag, hitéletben, szervezetileg, politikai befolyásban is, hiszen például a megye főispánja mindig a veszprémi püspök volt. Ez az épület abban az időben épült, amikor egész Veszprém megváltozott. Nagyon érdekes kettősségben élünk ebben a könyvtárban, mert ahol most ülünk, az abban az épületrészben van, ami 1902-ben épült és a püspöki jószágkormányzóság irodája volt. Viszont van egy másik rész, amit 1999-ben adtak át. Tehát a századforduló idejéről való ez a szárny, ez az időszak nemcsak a Monarchia felfutása, hanem a Monarchián belül ezeknek a városoknak a megújulása is. Amit ma lát Veszprémben, az tulajdonképpen ekkor alakult ki, legalábbis a belvárosra ez teljesen igaz. A belváros ekkor nyerte el a polgári arculatát, ma már csak vigyázni kell ezekre az értékekre.

A korabeli sajtóban is fellelhetőek a város fejlődését, szépiülését bizonyító cikkek. „Rövid néhány év alatt annyi szép épület emelkedett városunkban – írja a Veszprémi Hírlap 1900. évi 46. száma –, mint másutt talán sehol. Legutóbb a püspöki kormányzóság épülete tette díszessé városunkat; befejezéséhez közeledik a törvényszéki palota, hatalmasan épül a posta-palota. A városház melletti ház lerombolásával új utca fog nyílni a Ranolder-utcában s így remek sétányunk lesz, amennyiben a püspök-kertet egészen körüljárhatjuk.” Az új postaépület iránt különösen nagy igény mutatkozott a városlakók részéről. „...városunkban a mostani postaépület mind helyénél, mind berendezésénél fogva kritikán aluli.” Az igény jogosságát taglaló cikk 1900 tavaszán jelent meg szintén a Veszprémi Hírlapban (16. szám), és az új épületet 1901 őszén át is adták. Ezzel együtt nyilvános telefonállomást is kapott a város, abból az alkalmából, hogy Veszprémen keresztül elkészült a székesfehérvár–balatonfüredi telefonvonal. A villamosvilágítás bevezetése viszont csak 1910-ben készült el. „Kelltek ez, mert a késő estig ott görnyedő hivatalnokoknak és hivatalnoknőknek bizony igen nagyon rontotta a szemét a rossz petróleumlámpa.” A fentiekén kívül többek között templom, színház, gőzfürdő és vasútépítés is történt a városban.***

* Veszprémi Újság, 1910. 4. sz. 4. p.

** A cikkek forrása: Változó Veszprém a 20. század elején. Eötvös Károly Megyei Könyvtár. Veszprém, 2006.

– Az 1880-as években jellemző a nemzet és a polgárság részéről induló, az őseik megismerésére irányuló felbuzdulás. – folytatja a korszak bemutatását Praznovszky Mihály. – Amikor egy polgárság megerősödik, és van pénze önmaga felépítésére, valamilyen módon elkezd a saját történelméről, önazonosságáról érdeklődni. Szerte az országban létrejönnek ezek a régészeti, történelmi, honismereti, irodalmi egyesületek, társaságok, amelyek egy-egy tájegység múltját, kultúráját kívánják megmenteni, bemutatni. Itt Veszprémben is így történik, és 1902-ben megalakul a Veszprém Vármegyei Múzeum és Könyvtár, amelynek alapját Mihálydi István bakonyszentlászlói plébános és Hornig Károly püspök adományai képezték.

Milyen körülmények között alapították ezt a múzeumot? A Veszprémi Hírlap 1902. évi 21. számában így olvashatunk: „Nem álom immár, vagy ha még nem is valóság, de mindenestre közel járunk hozzá. Mikor a boldogult Mihálydi István bakony-szt.-lászlói plébános haláláról megemlékeztünk a múlt év június elején, a hagyatékát képező nagyrészt magánmúzeum sorsát azon óhajításunk kifejezése mellett ajánlottuk vidékiünk műértő, egyúttal vezető férfiai figyelmébe, hogy vajha a nagy szorgalommal összegyűjtött régiségek magvát képeznék egy leendő vidéki múzeumnak, melynek egyedüli jogosult helye Veszprémben lenne. Amit akkor óhajtottunk, de már feledni kezdtünk, íme egész váratlanul valósulni kezd. ...”

Végül a Veszprémvármegye 1904. évi 70. száma eképpen mutatja be a már létrejött múzeumot és könyvtárat:

„A közérdek és tudomány szempontjából szükségesnek véljük az elért eredményt röviden ismertetni. A múzeum és könyvtár a vármegyei székház második emeletén 10 teremben van elhelyezve és pedig 8 teremben a szoros értelemben vett múzeum és 2 teremben a könyvtár.

A termek felszerelésére szekrények, állványok berendezésére a múzeum egyet saját erejéből a 4432 kor. 50 fill. állami segélynek és báró Hornig Károly megyés püspök 3000 koronányi készpénzadományának beszámításával több mint 13,000 koronát költött.

A tárgyak száma, beszámítva a már említett Mihálydy István féle gyűjteményt is, nagy állagban a következők:

A régiség gyűjtemény (a magyarok történetéig) 2005 drb.

A néprajzi gyűjtemény 250 drb.

Az iparművészeti gyűjtemény 1004 drb.

Történelmi emlékgyűjtemény (a népvándorlaskori és magyar történelmi) 607 drb.

Szép művészeti gyűjtemény 79 drb.

Régi pénzgyűjtemény több, mint 5000 drb.

Könyvtár 4200 kötet.

Összesen tehát 13,145 drb.”

Tehát ezzel a 4200 kötettel alapították a mai könyvtárat.

Egészen sokáig, 1968-ig egy épületben működik a két intézmény – folytatja vendéglátóm –, azzal együtt, hogy 1950-ben jogilag különválasztják őket. Mint már említettem, 1968-ban kapunk épületet. Az 1990-es években indul meg a rekonstrukció. Megőrzik a régi épületet, az udvari önálló részt átalakítják könyvtári célokra, és ráépítenek egy modern szintet. Az épületet megmagasítják, egyben mélyítik is. Azonban lett volna a mostaninál egy mélyebb szint is, de mivel kiderült, hogy ez a város legmocsarasabb része, nem volt kivitelezhető a terv. Tehát ekkor Veszprém egy nagyon szép könyvtárat kapott, természetesen azzal a nagyon nagy gonddal – amit ma is érzünk –, hogy az épület eredetileg nem könyvtárnak épült.

Az építészek igyekeztek a régi épületrész jellegzetes, karakteres elemeit megjeleníteni az új szárnyban. Először nem tetszett a helyieknek, de ma már oda jutottunk, hogy látom, büszkéek rá, fényképezik, sőt olykor esküvő után ide jönnek a párok fényképezkedni.

A mélyítés elmaradása a raktár hiányát hozta magával, amit csak mára sikerült megoldani. A másik probléma a könyvszállító lift hiánya. Négy szinten vagyunk, és csak személyzeti lift van. Végül három ütemben, több szinten korszerű raktárakat építettünk 1200 négyzetméteren, 25 millió forint értékben. Nem volt egyszerű feladat a fenntartónál ezt elérni, ilyen gazdasági helyzetben. Amúgy jóban vagyunk egymással – relatíve. Bár a januári költségvetési egyeztetéseink mindig felérnek egy krimivel. Nehéz meggyőznünk egymást, de ez mindenhol így van. Azt a fenntartónak is látnia kell, hogy mi a szerepünk az általa meghirdetett művelődési stratégia végrehajtásában, és aszerint kell támogatnia az intézményt. Mellesleg nagyon utálok a fűnyíró elvet, az egyenlősít, ami még a tanácsi rendszerből maradt itt. Egyébként 1999 óta nagyon sok tapasztalatot gyűjtöttünk az épület használatával kapcsolatban. Én mindig is azt mondom, hogy naponta kell az olvasók igényeivel, a kiszolgálás minőségével foglalkozni, mert állandó változásban élünk. Természetesen a változtatás néha felhördülésekkel is jár. Volt, amikor a kollégák nehezebben fogadták az újításokat.

– *Hogyan jellemezné a munkatársait?*

– Nagyon jó és stabil könyvtáros csapatunk van. Meg kell, hogy mondjam, az egyik legjobb munkahely, ahol valaha dolgoztam az életben. Fiataltól és ezzel együtt tapasztalt munkatársaim vannak. Nagyon jó felkészültséggel, de természetesen egy rögzült szokásrendszerrel, beidegződéssel. Az én újításaimat ennek fényében értékelték. Be kellett látniuk, hogy nem azért változtatok, mert mindenen változtatni akarok, hanem, mert tudom, hogy az élet is változik körülöttünk. Itt említtem meg azt is, hogy 1987-ben, amikor visszajöttem Veszprémbe, itt egy vegyipari egyetem volt 750 diákkal. Ma a Pannon Egyetem működik 9000 diákkal! Aki ilyen meghatározó fejlődésre nem reagál érdemben, az nagyot hibázik. A változtatásaim tehát nem öncélúak. Hiszen a megnyitás óta eltelt több mint fél évtized alatt kialakultak azok az olvasói szokások és igények, amelyekre reagálni kellett, vagy éppen olyan szakmai jelenségeket láttunk, amelyeket figyelembe kellett venni. Így a helyismereti gyűjteményt el kellett helyeznünk egy másik épületrészben, ahol megmaradt a nyilvános, szabadpolcos jelleg, de egyúttal kutatóhellyé is vált. Még több bekötött folyóiratot kellett elhelyeznünk az olvasótérben, ehhez át kellett rendezni a teljes területet. Ki kellett alakítani egy internetes

olvasóteret is, ami viszont magával hozta az újságolvasó tér átalakítását. Létre kellett hoznunk a könyvkötészet az új helyen. És a legnagyobb feladat: a zenei gyűjteményt áthozzuk a főépületbe, így az olvasó egy belépéssel minden dokumentumot egy helyen talál meg. Mondanom sem kell, hogy ezek az átalakítások mennyi „járulékos” gonddal járnak.

Financiális okai is voltak a változtatásoknak, mivel a könyvtár gazdasági helyzete elég labilis állapotú volt. Három évembe tellett, mire stabilizáltam a működést, nem csekély szakmai áldozatok árán is. Ez a helyzet ebben az évben megint megváltozott, természetesen negatív irányba, és kezdhetem a munkát előlről – de hát ezt mindenki tudja, érzi a saját bőrén. Megint sokmilliós költségvetési hiánnyal küszködünk A több millió veszteséget termelő nyomdát annak idején azonnal meg kellett szüntetnem. Természetesen ezt nem nézte mindenki jó szemmel. De nem tehettem mást, mert nekem mind a mai napig az a feladatom, hogy menedzseljem az intézményt: legyen pénz a dokumentumvásárlásra és az intézmény működtetésére. Ez a könyvtár csaknem 5000 négyzetméter – fenntartása óriási költség. Rádásul például az üvegfalú szinttel az építészek remeket alkottak ugyan, de használhatóság szempontjából már kérdésesek a megoldásaik. Nyáron meg lehet fulladni, télen meg lehet fagyni. Az olvasótermet föltették ez alá a lapos fémtető alá. Ez nemcsak az olvasóknak kellemetlen, de az állományra is káros. Egyébként volt könyvesbolt, kiállítás, kiadványok. Ezekről le kellett mondani az alaptevékenység minőségének megtartása érdekében.

– *Ha már az intézményről, az épületről beszélünk, térjünk ki a névadásra. Miért Eötvös Károlyról nevezték el a könyvtárat?*

– Eötvös nem veszprémi, hanem Veszprém megyei származású. Szülőfaluja, Mezőszentgyörgy, valamikor a megyéhez tartozott. De Veszprémben kezdte a pályafutását, és az első helyi újságot is ő indította el. És egyébként is: nagyszerű ember volt mint politikus, írónak pedig zseniális. Itt temették el a városban. 1968-ban veszi fel a nevét a könyvtár. Nagyra becsült elődöm, Varga Béla mesélte el, hogy is történt a névadás. Azért, hogy ne munkásmozgalmi hősről nevezzék el a könyvtárat, némi cselhez folyamodott. Amikor az avató beszédet írta, szó nélkül belefogalmazta, hogy „ez a könyvtár mától kezdve viselje Eötvös Károly nevét”. Ezek után nem volt mit tenni. Utólag kreáltak egy határozatot, ha ugyan megtették. Lényeg az, hogy ettől kezdve az ő nevét viseli az intézmény. Nagyon kedvelem Eötvöst, a szellemiségét. Három éve minden évben tartunk Eötvös Károly-napot a születésnapján, március 11-én sok-sok programmal. Az idén például megtettük azt, hogy díszoklevelet adtunk át a legtöbbit kölcsönző, a legfiatalabb, a legidősebb olvasónak. Azért tartjuk ezt a napot is, hogy érezzék az olvasók, hogy fontosak nekünk.

És ha már a múltat emlegettük, akkor feltétlenül szólni kell a nagy elődökről. Merthogy ebben a könyvtárban nagyon nagy csapat dolgozott. Varga Béla és helyettese, Halász Béla – akiből később igazgató lesz – negyven évet töltenek a könyvtárban. Ma ez nem sikk, nem divat, de számukra ez természetes volt, egy hivatást szolgálni egy életen át. Nagyon nagy nevek voltak ők, akik megteremtették ezt a könyvtárat. Közéjük tartozott Páldy Róbert, aki a Könyvtáros című lapnak főszerkesztője is volt. Vagy Katsányi Sándor, aki szintén együtt dolgozott velünk, és szerencsére még ma is köztünk van. És dr. Nagy László, könyvtárigazgató is. Vagy

Onika Olga, a kiváló bibliográfus, Isten nyugosztalja. Nagyra becsülöm és tisztelem őket életművükért.

Ennek a könyvtárnak nagy erőssége volt, hogy a megyei szerepkört nagyon komolyan vette. Kitűnő módszertani, hálózati munka folyt. Nemrégén Ajkán bővítették a városi könyvtárat, és az átadási ünnepségen egy kollégánő hozott egy látogatási füzetet, amely az '50-es évektől volt datálva. Megdöbbsentem, hogy szinte havonta egyszer vagy kétszer megjelentek minden könyvtárban (a nagyobbakban) a kollégák, és hasznos javaslatokat, észrevételeket tettek. Ha csak a töredékét tudnánk teljesíteni ma ennek a feladatnak, az csodálatos lenne!

Azután nagyon erős volt a bibliográfiai munka. A Harmat–Katsányi néven emlegetett, Veszprém megyei irodalmi topográfia négy kiadást is megért a könyvtár jóvoltából. Ahogy elment ez a generáció, és megváltozott a könyvtár tartalmi tevékenysége, ez a munka leállt. Közvetve részt veszünk benne, hiszen Varga Béla – aki 71 esztendejével az egyik legaktívabb időszakát éli – időközben kiadott két Veszprém megyei, egy kortárs és egy retrospektív életrajzi lexikont a könyvtárral a háttérben. Most készíti Veszprém város lexikonát. Nagyon sok ilyen munkának a háttérintézménye vagyunk, és a kollégáink tudása is ott van ezekben a munkákban. Tehát a műhely jelleget próbáljuk megőrizni. Amit én tudatosan vállalok, az pontosan a megyei szerep erősítése.

– *Hogyan folyik ma a megye ellátása?*

– Annak ellenére, hogy napjainkban éppen a megye megszűnéséről szólnak a hírek, a térségi feladat soha nem fog megszűnni – ez nyilvánvaló. Megyei szakfelügyeleti központ is vagyunk. A kollégáink sokfelé járnak. Sajnos, a jelentések elég rossz állapotot mutatnak. Ez egy kistélepléses megye, nehéz földrajzi viszonyok között, hiszen a Bakony szélétében, hosszában itt van körülöttünk. Nehéz megközelíteni a településeket, amelyek kicsik is. Nagyon nagy százalékban 1000, de méginkább 500 fő alatti lélekszámúak. Tehát nemcsak arról van szó, hogy a könyvtári jelenlét, hanem az alapvető szociális jelenlét hiányzik. Nincsenek orvosi rendelők, posta, óvoda, iskola. Akármilyen közigazgatási reform is következik be, ezeket a gondokat orvosolni kell.

Régebben a nagyobb városi könyvtárak – mint Devecser, Tapolca vagy Ajka – egymaguk több községi könyvtárat felügyeltek, segítettek, tehát lefedtek bizonyos területeket a vonzáskörzetükben. A rendszerváltozás után az önkormányzatok ezt a tevékenységet leépítették, mondván, hogy mi közük nekik ehhez az egészhez, és ki fizeti meg ezt? Igazándiból Devecser és környéke maradt meg csak ilyen ellátó feladattal. Mi magunk pedig 34 könyvtárral állunk ellátási szerződésben, annak minden előnyével és hátrányával.

Jelenleg egyetlen kistérségi könyvtári rendszer működik, és ez a tapolcai. Számomra a kistérségi ügy több negatívumot tartalmaz, mint pozitívumot. A községekben is nagyobb az ellenállás vele szemben. Több meggyőzés és felvilágosítás kell. Amikor napi megélhetési gondokkal küzdenek mindenhol, akkor mindig fenntartással fogadnak olyan ötleteket, amelyekről nem tudják, mennyi ráfordítással jár, mennyire támadható. Ilyen például a bibliobusz. Most sikerült Győrnek, úgyhogy talán óvatosan bevezetve itt is elő lehet állni ezzel az ötlettel. Először is bele kell ültetni az összes megyei képviselőt, és megmutatni, hogy milyen is az és hogyan működik. (Ez lesz a legnehezebb...) El kell azt is mondani, hogy

mennyibe kerül. Hozzáteszem, hogy két évbe telik, mire az ember a közbeszerzési eljárás jogi és szakmai kérdéseit tisztázza. Véleményem szerint az ilyen kistele-
püléses megyében ez nagyon jó megoldás, de ennek megvalósítását csak nagyon
óvatosan, lépésről-lépésre tudom elképzelni.

A Nemzeti Fejlesztési Programtól mindenki csodákat vár, de tudni kell, hogy
a kultúrára szánt pénz lesz a legkevesebb, hiszen a területfejlesztés, az esély-
egyenlőség, az idegenforgalom stb. jobban előtérben van. A kultúra meg valahol
a végén kullog. Márpedig, aki így gondolkodik, az bukásra van ítélve.

– *A városban milyen a könyvtárügy helyzete?*

– Az egyetemi könyvtárral és az egyetemmel való kapcsolatot hangsúlyoznám
ennél a kérdéskörnél. Feltett szándékom most az egyetemi könyvtárral a szakmai
tovább lépés, ezen belül egy új, közös tudásközpont kialakítása. Volt egy közös
angol–magyar minőségfejlesztési programunk, amelyben az egyetemi könyvtár
mellett mi és két angliai könyvtár vett még részt – ez még az elődeim alatt történt.
Ez elegendő alapot ad nekem arra, hogy az együttműködésben higgyek és bízzak.
Az egyetemi könyvtár most új épületbe költözött, és óriási fejlődésen ment ke-
resztül, Hallgatói Információs Központként működik, több száz számítógéppel.
Továbbá megváltozott az egyetem tartalma. Ma már van bölcsészkar is. Termé-
szetesen megvan a természettudományi rész is. Egyre több bölcsész hallgató jött
hozzánk az utóbbi időben. Ez viszont újabb feszültséget teremt. Sokan azt hiszik,
mi vagyunk az egyetemi könyvtár, nekünk kell a hallgatókat, elsősorban a humán
szakosokat ellátni szakirodalommal. Ez óriási tévedés! Ezt csak a két intézmény
nyitottságával lehet megoldani, amire mindkét fél hajlik, csak hát pénz nincs. De
most, hogy új működési feltételeik vannak és változik a világ is körülöttünk, látok
rá esélyt, hogy egy közös rendszert alakítsunk ki. Ez nemcsak pénz kérdése, ha-
nem akaraté, szakmai tapasztalaté és a felhasználói szokások alapos ismeretéé.
Ez náluk és nálunk is megvan.

A másik, amiről mindenképpen szólnék, az a Könyvtáros Egyesülettel való kap-
csolat. Tudatosan felgyorsítottam itt házon belül az MKE-vel való együttműködést.
Amit ők csinálnak az egyesületen belül, az nekünk nagyon fontos szakmai munka.
Nyilvánvaló, hogy a településeinken nincs mindenhol szakképzett könyvtáros,
ezért valami módon kell, hogy tudjanak a szakma fejlődéséről, az új tevékenységi
irányokról és rendelkezzenek elegendő szakmai ismerettel. Éppen ezért arra kértem
a Könyvtáros Egyesület helyi vezetőségét, hogy olyan programokat szervezzenek,
amelyek elsősorban a kisteleplések könyvtárosait célozzák meg. Ehhez mi meg-
adunk szakmai, pályázati támogatásokat. Egy évben többször szervezünk ilyen al-
kalmakat. És igaz itt is a régi mondás, miszerint: „Az éhes embernek nem halat kell
adni, hanem meg kell tanítani, halászni.” Erről van szó ebben a helyzetben is, ami-
kor ezeknek a tiszteletdíjas vagy önkéntes könyvtárosoknak meg kell mutatni, ho-
gyan kell pályázni, támogatókat szerezni, hogyan kell az informatikával bánni, ak-
kor, amikor alig pár száz kötetes a könyvtárunk állománya. Akkor is meg kell mutat-
ni, ha még nincs ott internetcsatlakozás vagy a számítógép. Nem azzal kell törődni,
hogy mi van vagy volt, hanem ami lehet majd! Ehhez a tevékenységünkhöz a
Könyvtári Intézetben vagy a minisztériumban mindig találunk partnert, az NKA-
ban viszont nem mindig találunk megértést ilyen jellegű pályázatainkat illetően,
hogy finoman fogalmazzak. De nem szoktam mindig így fogalmazni...

Arra is hangsúlyt helyeztem, hogy a könyvtárosok ismerjék egymást. Ebben a városban hetven könyvtáros van, és nem is tudtak egymásról. Még csak névről sem. Az elmúlt években rendszeresen szervezünk különböző helyszíneken (iskolai könyvtárakban, klubkönyvtárakban) közös szakmai rendezvényeket. Nagyon érdekes és színes könyvtárak vannak Veszprémben, gondolok itt az érsekség, a levéltár, a kórház könyvtárára. Hogy a börtön könyvtárát már ne is említsem... Egyébként is fontosnak tartom a szellemi kapacitás innovatív fejlesztését.

– *A tanulás lehetőségét a kollégái körében is elősegíti?*

– Igen. Aki tanulni akar, az tanuljon. Tanuljon nyelvet, képezze magát tovább, szerezzon magasabb iskolai fokozatot. Hosszú vezetői pályafutásom alatt viszont megtanultam, hogy nem szabad a kollégákat stresszhelyzetbe hozni. Azt kell számon kérni tőle, amire alkalmas. Olyan feladatot nem adok senkinek, amitől begörccsöl, tönkremegy. Mindenki a saját képességei, tapasztalatai, a saját reményei szerint dolgozzon. Azt is nagyon szívesen veszem, ha házon belül szeretne valaki más területtel foglalkozni. Néha én is kezdeményezek ilyen változásokat, ha úgy látom, hogy az illető fejlődésében szükséges lehet az ilyenfajta lépés. Bátorítom ezeket a pályakorrekciókat, de nem mindenki alkalmas erre sem. Emberek vagyunk, ezernyi gonddal, családi problémával, de ha valakinek ambíciója van, akkor legyen lehetősége megvalósítani. Nézegetem azt is, hogyan lehetne különböző vezetői feladatokkal ellátni egyes kollégákat, merthogy ezt a könyvtárat tovább kell vinni valakiknek. És most magamra is gondolok természetesen, a közelgő nyugdíjra. Nálam a vezetők nemcsak feladatot, hanem felelősséget és döntési, cselekvési szabadságot kapnak. De csak egyszer lehet tévedni! Viszont megbízom bennük, és ezt érzik is. Például, ha van egy program, és az egyik kollégám megszervezi, akkor ő fog kiállni a közönség elé, ő vezeti le a rendezvényt. Hiszen meg kell tanulni moderálni egy eseményt, merni kell megszólalni az emberek előtt. Van feladatunk az irodalmi ismeretterjesztés területén is. Ezek egy része plusz munka. Három éve alkalmazok egy könyvtári marketinges munkatársat, aki szervezi a kapcsolatainkat, rendezvényeinket. Az irodalom, az ismeret eladása külön szakma, ez alól mentesíteni akarom az amúgy is agyonterhelt könyvtárosokat.

A magyar könyvtárügyben menedzser könyvtárigazgatónak tartom magam. Van könyvtári diplomám, de húsz éve nem használtam, tehát bizonyára elavult az is, meg a tudásom is. Pedig de szerettem Kertész Gyula meg Szelle Béla óráit! Érdekes módon mindig a szigorú, a sokat követelő és persze sokat adó tanárok voltak rám meghatározó hatással.

Igazgatói pályám elejétől fogva a legfontosabb feladatomnak azt tartottam, hogy a könyvtárat működőképes állapotban tartsam. Végül is semmi baj nem volt itt, csak éppen az 1000 négyzetméteres könyvtárból 5000 négyzetméteres lett, és nem volt meg a szükséges önkormányzati támogatás, az adósságok pedig halmozódtak. A másik, amit elhatároztam, hogy a könyvtár külső kapcsolatait én szervezem, én fogom kézbe. A munkámhoz két emberre volt szükségem: egy jó gazdasági igazgatóra és egy jó szakmai helyettesre. Ez így is történt, így alakítottuk ki. Természetesen minden fontos döntésről tudok, a stratégiai alapkérdések meg tárgyalásában részt veszek, de részletkérdések eldöntésének tekintetében ott vannak a szakemberek, akik nagyon jól elvégzik a feladatokat. Lehet, hogy van másfajta vezető, de én nem akarok, nem is tudok a részletkérdésekbe belemenni. Nincs

rosszabb egy olyan igazgatónál, aki elkezd dolgozni, aki beleavatkozik a munkába! Ott halálra van ítélve a szakma! – *mondja egy kis iróniával.*

– *Hogy látja a könyvtárszakma fejlődését?*

– Nagyon nagy ellentmondást látok – és talán ez nem is a könyvtárügy hibája – a meghirdetett elvek és a valóság között. Az elvek nagyon szépek. Nézzük csak a 2007–2013 közötti stratégiát! Ilyeneket olvashatunk: tudásalapú társadalom, egész életen át tartó tanulás, esélyegyenlőség megteremtése és a többi. Ezzel egy időben mind a központi döntésekben, mind a megyében az első, amit megnyírbálnak, az a kulturális költségvetés. 1999-ben, amikor az új könyvtárunk megnyílt, akkor egy korszerű információs rendszert adtak át az olvasóknak. Azóta semmilyen fejlesztés nem volt. A teljes rendszert át kéne alakítani. Minden évben keresem rá a pénzt, de nem találok. Pedig csak 30 millió forint kellene... Például küzdök azért, hogy ne kelljen már nekem bevételként tervezni az internethasználatot. Hiszen már 2006-ot írunk! Máshol ingyen vagy töredékéért kapja meg az ember ezt a szolgáltatást! Majdhogynem állampolgári jogon jár már az információhoz való gyors hozzájutás. Nincsenek meg a feltételei annak, amit elvárnak a könyvtártól. Elvárják, hogy közszolgálati intézményként kiszolgáljam egy nemzet információs igényeit, részt vegyek a nemzet gazdaságának a fejlesztésében, az életminőség megváltoztatásában. Viszont évről-évre rosszabb az intézményi költségvetési helyzete. Akkor, amikor le kell mondani száz folyóirat beszerzését, akkor hogy teljesítem ezt az igényt? Mindeközben változnak a könyvtárhasználati szokások. Többségében már információért jönnek ide. Még mindig olyan kép él az emberekben, hogy a könyvtárban csak könyv van, meg olvasgató könyvtáros kisasszony. Nem tudják, hogy itt olyan létfontosságú információkat kaphat, akár a munkájához, nyelvtanuláshoz, utazáshoz, egzisztenciája építéséhez, amelyet csak a könyvtárban szerezhet meg. Egyetlen más kulturális intézmény nem tudja ilyen komplexitásban adni a tudásanyagot! És nemhogy javítanák működésünk költségvetési feltételeit, de állandóan csökkentik.

Ugyanakkor a kollégáink még nem is sejtik, hogy milyen fantasztikus megújulásra lesz szükségük a következő tíz évben. És ez nemcsak a szakmai tudás, hanem inkább a mentalitás megújulása és megújítása. Megváltoztatni a viszonyomat a könyvhöz és a könyvtárat használóhoz! Nem látogatói statisztikát kell méricskél-ni, hanem azt nézni, hogy mit tudok adni a társadalom minőségi létének a fejlesztéséhez! A felkészültségük megvan a könyvtárosoknak, de látszik, hogy a mérleg nyelve már visszavonhatatlanul elbillent az információk közvetítése irányába. Lehet, hogy ezt még nem vesszük észre, vagy nem akarjuk észrevenni, mert félünk... Nem tudom. Az uniós fejlesztési program egyértelműen efelé visz. De ha megint mi leszünk a sor végén, akkor ebből nem lesz semmi. Nem szólva arról, hogy a könyvtár használóit is meg kell tanítani mindannak az újnak a kezelésére, amit a könyvtár nyújtani tud.

– *A könyvtári projektek közül melyiket emelné ki, amely valóban az információs társadalom igényeit szolgálja?*

– Az emberek ma nyelveket tanulnak, külföldi tapasztalatok felé orientálódnak. Nekünk több idegen nyelvi bázisunk van. Van egy angol, amely a British Councillel kötött szerződés alapján működik. Tavaly hoztuk létre az úgynevezett

„Amerikai Kuckó”-t. Az USA-tól igen nagy értékben kaptunk modern eszközöket, járatnak ide amerikai folyóiratokat és könyveket. Van egy videoszoba is itt, rengeteg feliratos, illetve eredeti nyelven hangzó filmünk van. Kifejezetten az amerikai kultúra terjesztésére szolgál ez a kuckó. A Goethe Intézettel is tartalmas munkakapcsolatban állunk, és ősztől egy kisebb francia tájékoztatási központ is lesz nálunk. Számítok arra, hogy a megyében lévő külföldi kapcsolatok visszahatnak ránk. Ezek a funkciók már előrevetítik a könyvtár változó szerepét.

– *Még milyen tervei vannak a közeljövőre nézve?*

– Először egy nemrég megvalósult projektről beszélnék, ami a kollégáim ötlete alapján jött létre. A helyismereti gyűjteményben dolgozó munkatársam az 1956-os forradalom Veszprém megyei eseményeiből készített egy sokrétű anyagot, amit feltett az internetre az évforduló alkalmából. Kronológia, bibliográfia és digitalizált dokumentumanyag is található a honlapunkon. Ez egy interaktív lehetőség, rendszeresen kapunk is észrevételeket, adatpontosításokat az olvasóktól.

A nyáron egy hónapra bezárunk. Itt ebben az időszakban más minden. a Balaton parton leáll az élet. De mi, a háttérben természetesen dolgozunk. Évközben számos szakmai feladat gyűlik össze, amit csak ilyenkor tudunk elvégezni. Ráadásul tervezünk egy tanulmányutat Nyíregyházára az új megyei könyvtárba is, hadd fájjon a szívünk... Egyébként évente kétszer szakmai utakra megyünk itthon és külföldön. Bárhova megyünk, mindenhol „lopunk”, mindig találunk olyan megoldásokat, amelyeket mi is tudunk alkalmazni a magunk és az olvasók hasznára.

A könyvtári séta során Praznovszky Mihály mindenkivel vált néhány szót. A szigorú tekintet mögött megint érezhető az a szinte megfoghatatlan gesztus, ami annyira jellemzi őt. Egy kolléganő a polc mellett áll, éppen keres valamit. Rövid beszélgetés alakul ki közöttük. A folyosóra lépve vendéglátóm megjegyzi: „Nemrég jött hozzánk az ifjú kollegina. Az első beszélgetésünk után saját bevallása szerint nem volt se élő, se holt.” Kicsit gondolkodom, de aztán kimondom: „Lehet, hogy nem mindenkinek olyan könnyű megszokni az Ön stílusát...”. Nem lepődik meg, csak annyit mond: „Remélem, hogy megszokják! Néha nem tudják, hogy most komolyan beszélek vagy nem, de egy idő után elviselnek.” Később hozzáteszi: „Nekem fontos, hogy ismerjem a kollégáimat, hogy tudjam, éppen mi foglalkoztatja őket, hol tudok segíteni, még ha csak néhány megértő szóval is. Húú, ... ezt meg ne írja! Még a végén kiderül, hogy egy lelkizős igazgató vagyok!” – mosolyodik el. De azért remélem, hogy nem bánja, ha megírom! Ilyen hangulatban búcsúszom, kívánva sok erőt és kitartást az elkövetkező évekhez.

(Az interjú az Országos Könyvtári Kuratórium megbízásából 2006. május 30-án készült.)

Pegán Anita